MOLIÉRE

STÁTNÍ DIVADLO V OSTRAVĚ

ČINOHRA PETRA BEZRUČE

STÁTNÍ DIVADLO V OSTRAVĚ,
nositel Řádu práce

ČINOHRA PETRA BEZRUČE,
nositel vyznamenání Za zásluhy o výstavbu

MOLIÈRE

TARTUFFE

Hra o pěti dějstvích
Překlad : Antonín Přidal

Režie : Pavel Palouš
Scéna : Milan Čech j. h.
Kostýmy : Jana Čechová j. h.
Dramaturg : Martin Hrabák
Hudba : Jan Tomšíček

Hrají :

Paní Pernellová, matka Orgonova	— zasloužilá umělkyně **Štěpánka Ranošová,** nositelka vyznamenání „Za vynikající práci“
Orgon, manžel Elmíry	— **Arnošt Borovec**
Elmíra, druhá manželka Orgonova	— **Danuše Ondráčková**
Damis, Orgonův syn	— **Ladislav Brückner**
Mariana, Orgonova dcera	— **Lenka Kucharská** **Marcella Pavlasová**
Valér, snoubenec Mariany	— **Dušan Sitek**
Kleánt, Orgonův švagr	— **Otakar Prajzner**
Dorina, Marianina komorná	— **Věra Janků**
Tartuffe, podvodník	— **Milan Sova** **Milan Šulc**
Laurent, Tartuffův sluha	—
Exekutor	— **Milan Koutný**
Policejní důstojník	—
Filina, služka paní Pernellové	— **Marcella Pavlasová** **Věra Šukálová**

Představení řídí : Marta Bielecká
Text sleduje : Marta Veselá

I. PREMIÉRA 30. října 1981
II. PREMIÉRA 7. listopadu 1981

Proč v tomto překladu nezvoní žádný rým a věty neplynou klasickým dvojverším, v jakém psal Molière a překládali druzí? Proč místo tance slov slyšet jen jejich chůzi, volnou jak volný verš? Jak tuhle změnu chápat? Ach, jako ZMĚNU! To kvůli ní vznikl nápad vybočit z parketu a z neměnného rytmu, vyvést verš do ulic a v chůzi ulevit mu ode všech otoček a elegantních gest, k nimž nutí takt a rým a která mohou svést i dobrého herce a překrásnou herečku až k příliš hladkému slovnímu tanečku, takže pak nejedna jitřivá replika odhupká, odšumí — a moc se nás netýká. Ne, příběh Tartuffův, kde tolik skřípe svět, by neměl uspávat jak nudný menuet: proto ten pokus nahlédnout za rýmy a vyslovit bez oklik, co žije za nimi, proto ta troufalost — život je přece změna — která snad pro jednou bude nám odpuštěna.

Antonín Přidal

Tohle je komedie, s kterou se nadělalo mnoho hluku a která byla dlouho pronásledována. Lidé, které zobrazuje, jasně dokázali, že mají ve Francii daleko větší moc než všichni ti, které jsem až dosud uváděl na jeviště. Markýzové, preciózky, paroháči a lékaři mlčky trpěli, že je zpodobuji, a dělali, jako by se těmi portréty, které jsem dělal podle nich, bavili se všemi ostatními. Ale pokrytci nerozuměli žertu, ihned se rozlítili a nemohli pochopit, že se opovažuji napadat jejich strojené chování a způsoby a chci znevážit výnosné řemeslo, kterým se zabývá tolik slušných lidí.

Je-li úkolem komedie napravovat lidské neřesti, nevidím, proč by měly být některé chráněny. Neřest, o kterou tady jde, má ve společnosti mnohem nebezpečnější následky než všechny jiné neřesti a my jsme viděli, že divadlo má na nápravu mravů silný vliv. Většinu lidí nepokáře nic řádněji než vylíčení jejich chyb. Lidské neřesti nejkrutěji zasahuje, vydáme-li je na pospas smíchu veřejnosti. Být v očích lidí zlý, to jde, být směšný, je hrozné.

Molière

Nový překlad

nový pohled

Činohra Petra Bezruče uvádí pravidelně Molièrovy komedie a po Lakomci, Donu Juanovi, Šibalstvích Skapinových, Směšných preciózkách a hře Měšťák šlechticem přichází také Tartuffe. Vrcholné dílo herce, dramatika a vedoucího královské divadelní společnosti, od jehož smrti uplynulo více než 300 let, dokumentuje pokrokovost, osobní odvahu a myšlenkovou sílu autora. Molière musel těžce bojovat za uvedení své nejprogresívnější hry:

12. května 1664 předvádí Molièrova herecká skupina králi při velkých slavnostech nazvaných „Radovánky čarovného ostrova“ a konaných ve versailleských zahradách tři dějství nedokončené hry „Tartuffe neboli Pokrytec“. Tartuffe vystupoval v kněžském šatu a bylo zjevné jeho spojení s policejními, soudními a dvorskými kruhy. Skandální předpremiéra rozpoutává kampaň vedenou především „Společností nejsvětější svátosti“. Je zakázáno veřejné předvádění hry, král nebrání tomu, aby se text četl v salónech aristokratů.

5. srpna 1667 je uvedena přepracovaná verze Tartuffa, „Panulfe neboli Podvodník“. Panulfe již není knězem, přesto se tato verze hraje pouze jednou. Molière intervenuje u krále, jeho záměry však kazí výnos pařížského arcibiskupa, který hru zakazuje. Po tomto zákazu nemůže král Ludvík XIV. hru povolit.

5. února 1669 je konečně uvedena třetí úprava „Tartuffe neboli Podvodník“, která má veliký divácký úspěch a do konce roku proběhne 55 repríz. Molièrova neústupnost, vysoce taktický boj za uvedení nejostřejšího odsudku pokrytectví a falešné víry přinesly po pěti dlouhých letech vítězství. Tři nové úpravy, stálý zápas o inscenování Tartuffa a osobní zaujetí dramatika, jeho vtip a nápaditost jsou korunovány uvedením hry.

Nápaditostí, vtipem a novotou zní také překlad Antonína Přidala, uvedený poprvé v DP Gottwaldov (1980/81). Nový převod míří k cílům vytyčeným již Molièrem. Zpřítomňuje jazykový materiál hry, převádí klasickou veršovou formu, reprezentovanou nejlépe překladem Františka Vrby, do volného verše—průrazného, jadrného a jiskřivého. Změna zaběhlého převodu Molièrových komedií má jeden hlavní důvod. Odstranit navyklá klišé deklamace veršových celků, smazávající pravé významy textu. Přidal tak pomáhá inscenátorům při cestě k podstatě Molièrova vrcholného dramatického díla. Všechny jednající postavy vystupují jako výrazně konturované typy, charakterizované vtipným, mluvným jazykem.

Nový překlad nabízí také nové výklady významové. Kritizuje novodobé měšťáctví, pokrytectví a přetvářku, životnou jazykovou normou aktualizuje pohled na negativní vlastnosti současníka. Nemůže samozřejmě předvést nové projevy kritizovaných nedostatků, jasně však odsuzuje přežívající formy falešné víry, demagogie a měšťáctví.

Nový výklad by měl promluvit především k mladé generaci, měl by jí pomoci odhalovat projevy pokrytectví, dvojí tváře a podlézavosti v každodenním životě.

MOLIÈRE

vlastním jménem Jean Baptiste Poquelin (1622—1673), jeden z největších dramatických básníků Francie, věnoval celý svůj život divadlu — jako herec i jako tvůrce nesmrtelných komedií, které ho proslavily po celém světě. Dlouhá léta působil jako autor, herec, režisér a ředitel divadelní společnosti na venkově, zejména v jižní Francii a v Lyonu, až po úspěšném představení konaném v Louvre před panovníkem zakotvil v Paříži, kde jedenapadesátiletý umělec, podlomen chorobou a intenzívní činností, umírá po třetím představení Zdravého nemocného.

MOLIÈROVO

dramatické dílo zahrnuje celkem 33 her. Některé upadly dávno v zapomenutí, byly psány na objednávku, s chvatem. Jmenujme tedy jen nejvýznamnější, přežívající dramata: Směšné preciózky (1659), Sganarel (1660), Škola pro muže (1661), Škola pro ženy (1662), Tartuffe (1664), Don Juan (1665), Láska lékařem (1665), Misantrop (1666), Lakomec (1668), Měšťák šlechticem (1670), Skapinova šibalství (1671), Učené ženy (1672), Zdravý nemocný (1673).

VLÁDA LUDVÍKA XIII.
(1610—1643) a
LUDVÍKA XIV. (1643—1715)

je charakteristická faktickou vládou královských ministrů, kardinálů Richelieua a Mazarina. V umění vítězí klerikální baroko nad renesančními vlivy, v politickém životě si král upevňuje postavení a absolutistickou moc proti samostatnosti církve, a dává tak prostor hospodářskému rozvoji země, výrobě a obchodu, a tím i nastupující buržoazii.

SVATÁ KABALA
(Společnost nejsvětější svátosti)

Společnost, založená v roce 1627 a v roce 1631 schválená Richelieuem. Jejími členy byli významní představitelé církve, vysocí šlechtici, vysocí úředníci z řad talárové šlechty. Úkolem této organizace, přísně střežící své stanovy, počet i jména svých členů, byl boj proti nevíře a nemorálnosti, proti protestanství a proti tzv. libertinství (svobodomyslnosti, ateismu), proti světské hudbě, divadlu, pěknému odívání, „poživačnosti" (např. kouření tabáku) apod. Tato tajná organizace si vybudovala svou vlastní policii a měla i své špióny, kteří se dovedli pod náboženskými a charitativními záminkami vetřít do podezřelých nebo majetných rodin, sbírali tam materiál proti osobám církvi nepohodlným a nebezpečným, pak je udávali, zatýkali, odsuzovali nebo i bez odsouzení věznili a vždy se přitom snažili posílit vliv katolické církve a rozmnožit její bohatství a moc. Právě s tímto velmi nebezpečným protivníkem se utkal Molière v boji o Tartuffa a toto vítězství způsobuje i rozpuštění „Společnosti nejsvětější svátosti".

—hbk—

Vedoucí výroby a technického provozu: ing. Ivan Bílek
Vedoucí výroby kostýmů: Bohuslava Čiháková
Vedoucí dekoračních dílen: Jiří Kladeruba
Jevištní mistr: Josef Drda
Mistr osvětlení: Jaroslav Řezáč
Zvuk řídí: Marie Krejčí
Mistr vlásenkárny: Vojmil Nytra
Mistr rekvizitárny: Eva Wiesnerová
Mistr garderóby: Zdeněk Slíva

Program Státního divadla v Ostravě — činohra Petra Bezruče, redakce Martin Hrabák, grafická úprava Marta Roszkopfová, foto Josef Hradil, typografická spolupráce Antonín Mosler. Vytiskly Moravské tiskařské závody, n. p., provoz 21, Ostrava 1, Novinářská 7. Všechna práva k provozování tohoto díla zastupuje DILIA Praha.

Cena programu 1,50 Kčs